

Jan Hrušínský

ředitel Divadla Na Jezerce, herec

„Nechci nikam kandidovat, ale už mě nebaví mlčet.“ Tak vysvětluje své kritické politické komentáře, jež v poslední době zveřejňuje na Facebooku. Říká, že chce bránit to, čeho si váží nejvíc. Svobodu.

➔ Irena Jirků ■ Pepa Dvořáček

Je to přesně 15 let, co se rozhodl „postavit na vlastní nohy“. Tak popisuje moment, kdy založil divadelní společnost a zčásti tak rezignoval na herecké ambice. Divadlo Na Jezerce se pod jeho vedením stalo záhy jedním z nejnavštěvovanějších v Praze. Spolupracuje v něm s řadou renomovaných herců i režisérů, staví přitom na osvědčeném repertoáru, nepostrádá však ani odvahu jít do experimentu. To potvrzuje i Cena Thálie 2016, kterou získal v loňském roce za strhující představení Shylock s Milanem Kňažkem v hlavní roli. Tuto „laťku“ a plný sál si udržuje už po celé roky, a jak říká, navzdory

„minimálním dotacím, o které čas od času už ani nežádá“. Jinými slovy – Jan Hrušínský je úspěšný podnikatel. A rozněvaný občan.

**Jste ředitel divadla a zároveň v něm hraje-
te. Jak to jde dohromady – divadelní role
a tabulky cash flow?**

Podnikání mě osvobodilo. Umožnilo mi nemít velké herecké ambice, což je úlevné. Netoužím po velkých rolích a nehraju moc často. Mám takových osm devět představení do měsíce, což je tak akorát, abych se na jevišti pokaždé těšil. Vlastně si tam chodím odpočinout.

Jan Hrušínský (62)

Nikdy netoužil dělat něco jiného než jeho slavní předci, divadlo prostě miluje. Vystudoval pražskou konzervatoř, první angažmá získal v ústeckém Činoherním studiu, v letech 1984–1990 byl členem Realistického divadla, působil v Divadle Na zábradlí a na dalších scénách. V roce 2002 založil vlastní divadelní společnost, která pod „jeho taktovkou“ hraje od roku 2004 v Divadle Na Jezerce.

Od podnikání?

Hlavně od papírování a jednání s lidmi. To mě občas zmáhá. Je těžké domlouvat honoráře, smlouvy, autorská práva a mnoho dalších věcí.

To všechno asi neděláte sám, ne?

Ne, samozřejmě... Když jsme začínali, byli jsme čtyři a dva technici. Dnes je v divadle 15 skvělých stálých zaměstnanců a dalších 140 lidí je na něj napojeno, pracují na licenční smlouvy. Někteří jsou s námi od začátku, takže svým způsobem jde o stálý soubor.

Kdy vás to vůbec napadlo, že založíte vlastní divadelní společnost?

Byl jsem asi tak 30 let hercem v pevném angažmá a moc dobře vím, jak nesvobodné je to postavení. Herec je závislý na mnoha lidech, mnoha okolnostech, na štěstí. Je to neustálé čekání: kdy přijde jaká role, kdo s vámi bude v té inscenaci hrát, kdo ji bude režirovat, jestli se to povede a jestli o představení někdo dobře napíše, jestli přijdou lidi. Je to celý systém závislostí a tlaků, ano, dokonce i těch politických. Ještě jsem nezapomněl, jak za komunismu fungovala cenzura... Prostě měli jsme víc důvodů, když jsme se s manželkou rozhodli

postavit na vlastní nohy. Byl to také návrat k rodinné tradici.

Velmi slavné, mimochodem. Váš prapradědeček Ondřej Červíček byl žákem Josefa Kajetána Tyla a se svou divadelní společností vystupoval už v polovině 19. století.

Ano, založil divadlo a také divadelní rod. Můj táta tím žil doslova od narození. Přišel na svět v roce 1920 skutečně za jevištěm, po jednom představení v Novém Etyнку. Dneska se to jmenuje Nová Včelnice, je to vesnice kousek od Jindřichova Hradce. S kočovnou společností pak sjezdil kdekjakou štaci, posléze pro →

ni také sám psal a přivedl do ní třeba i Josefa Kemra. Moji předci vystupovali po jihočeských hospodských sálech a sokolovnách, kočovali tím krajem, ale vždycky se užívali. Jakmile však v roce 1946 nastoupil Klement Gottwald do vlády, podmínky pro malé živnostníky se prudce zhoršily. Komunisti odebrali mé prababičce Anně Budínské divadelní koncesi ještě snad v roce 1947, anebo hned po únoru 1948 a zakázali jí podnikat.

Jak to veskrze divadelní rodina nesla?

Táta celý život toužil po tom, aby se náš divadelní spolek mohl obnovit. Chtěl dělat divadlo jako jeho předci, ale neměl šanci. Smutná generace, většinu života prožil v nesvobodné době.

Ani ve „zlatých šedesátých“ se nepokusil něco podniknout?

Ne, bylo mu jasné, že by to nemělo smysl. I ve zlatých šedesátých tady byl komunismus.

Zemřel v roce 1994, vy jste založil svůj divadelní spolek až o deset let později. Jaké byly začátky?

Založili jsme divadelní společnost, udělali první představení – Zahraj to znovu, Same od Woodyho Allena, které režíroval Ondřej Sokol. Dnes už má přes 330 repríz a pořád na to lidi chodí. Měli jsme štěstí, byl to dobrý rozjezd. Přestože jsme začínali na periférii v pronajatém vysočanském kulturním domě Gong, každé představení bylo vyprodáno.

Kolik jste do začátků podnikání musel investovat?

Měli jsme s manželkou v jižních Čechách rodinný dům, ve kterém jsme plánovali pobývat na stará kolena. Krásné místo, měli jsme to tam moc rádi. Nicméně když jsme došli k rozhodnutí, že budeme podnikat, dům jsme prodali a peníze jsme vložili do prvních inscenací. Samozřejmě se nám hodně po našem domě stýskalo, naivně jsme si mysleli, že chalupaření už odzvonilo a bude se jen cestovat, ale opak byl pravdou. Venkov nám zase začal chybět. Ale byla to dobrá investice.

Už se vám ty peníze vrátily?

Ano. Vrátily.

A Jezerka byla od počátku váš cíl? Znáte to tu, bydlíte nedaleko, zdá se to být logické.

To byla spíš náhoda. Dva roky jsme hráli, kde se dalo, jezdili jsme po zájezdech, pronajímali si buďto Gong, nebo Divadlo ABC, nebo Divadlo U Hasičů. Až jsem se jednou vypravil na obecní úřad v Praze 4, protože tady bydlím, s nesmělou prosbou, zda by nám nemohli přispět malou částkou, tak dvaceti třiceti tisíci na novou inscenaci. Pánové a dámy pokývali hlavou: „A proč se vlastně nepřihlásíte do našeho výběrového řízení? Dokončujeme rekonstrukci Jezerky.“

Foto: archiv Divadla Na Jezerce

↑ Jan Hrušínský se na divadelních prknech často potkává se svou manželkou Miluší Šplechtovou (na snímku ve hře Zahraj to znovu, Same).

↑ Obsáhlou knihu, jež vyšla k 15. narozeninám Divadelní společnosti Jana Hrušínského, pokřtil také Jan Hřebejk, který Na Jezerce režíroval už několik her.

Tak to bylo jednoduché?

Ne tak úplně. Šel jsem z úřadu a říkal jsem si: „To víš, že jo, Jezerka! Tam nepřijde ani noha, je to daleko od tramvaje, od metra. Kdo by chodil v Praze pěšky do divadla.“ Hodil jsem to za hlavu. Ale po půl roce jsem se opět vypravil na onen úřad se poptat, jak to vypadá s těmi dvaceti tisíci, a oni zase opáčili: „Ale my tady od vás nemáme žádný projekt na Jezerku. Termín uzavěrky se blíží, jen ho pěkně napište!“ A tak jsem se zašel na Jezerku podívat – a podlomily se mi nohy. Líbilo se mi to natolik, že jsem fakt napsal stručný, ale jak se ukázalo, životaschopný projekt. Vlastně se toho záměru držíme už skoro 15 let.

Děláte repertoárové divadlo.

Repertoárové klasické činoherní divadlo. To byl a je můj záměr. Původní záměr městské části byl udělat na Jezerce kulturní dům s víceúčelovým sálem, kde by se mohly konat také plesy,

schůze a další akce, ale mně se naštěstí během roku, kdy ještě probíhala velkorysá rekonstrukce, podařilo přesvědčit radní, že kulturních domů je spousta, ale dobrých divadel Praha 4 zas tak moc nemá. Nakonec to dopadlo tak, že jsem mohl zasáhnout i do konečné podoby rekonstrukce – zvětšilo se jeviště, vznikla forbína, v hledišti se vybudovala elevace s pohodlnými 205 křesly a 30 přístavky. Je to útulný divadelní sál s vynikající akustikou, má velmi dobré divadelní parametry.

Čtu si ve vaší knize, kterou jste vydali k 15letému výročí: dosud 37 inscenací, 900 tisíc diváků... To jsou úctyhodná čísla. Jak si stojíte ekonomicky?

V poslední době jsme měli problém s restaurací, která je s divadlem velmi propojená. Provozovatel několik měsíců neplatil nájemné. Byla podána žaloba, ale zatím se stále nic neděje. Restauraci jsme vyřešili, je tu nový provozovatel, výborná kuchyně a zatím vše klapě, ale peníze, které jsme nedostali, divadlu chybí.

Takže nikdy za těch 15 let nepřišla vážná krize, nenapadlo vás, že by vám možná bylo lépe jen v roli herce?

Často. Zvláště v poslední době. Třeba představa, že budeme muset do sálu zavést wi-fi, nakoupit pokladničky EET, aby s nimi mohly uváděčky prodávat programy v hodnotě 30 korun, a hlášení o těchto transakcích budeme posílat na ministerstvo financí, mi stále zvedá tlak. Kvůli 30 korunám takový cirkus! A nad stamilionovými daňovými úniky velkých firem se nikdo ani nepozastaví. To mi prostě hlava nebere. V podstatě mi to připomíná dobu, kdy Gottwald začal utahovat šrouby malým živnostníkům, až s babičkou Budínskou hezky zatočil.

Myslela jsem, že divadla, jako je to vaše, dostávají pravidelně dotace od magistrátu nebo městských částí. Nebo mají zvýhodněný nájem.

Za loňský rok jsme dostali od Prahy 4 tři sta tisíc korun. Vlastně jsem ani nepostřehl, kdy ty peníze přišly na účet a kdy zase odešly, protože se to stalo během jednoho dne, kdy jsme zároveň platili faktury za 450 tisíc. To je vážně symbolická podpora kultury od největší městské části. Byly doby, kdy jsem se o dotace snažil bojovat, než jsem se na webu hlavního města Prahy dozvěděl, že jsme úspěšní, a tak přece žádné dotace nepotřebujeme. Paradox, no ne? Asi podporovali jen ty neúspěšné.

Jaký máte roční obrát?

Náklady se pohybují mezi 20–23 miliony, záleží na tom, kolik připravujeme premiér a jak jsou náročné. Někdy uděláme jednu za rok a někdy třeba pět. Záleží, jak chodí diváci. Nemůžeme si dovolit hrát pro prázdné hlediště. Každá inscenace si na sebe musí vydělat.

To znamená, že musíte také volit obezřetně repertoár a vyhledávat divadelní hry,

kteří tento předpoklad dokážou splnit. Musí být tedy chytlavé...

... tak to ne! Mnohokrát jsme byli záměrně obviněni, že děláme laciný komerční repertoár, ale to absolutně odmítám. Děláme kvalitní dramaturgii, na které je založen úspěch našeho divadla. Lidi, kteří k nám chodí, nejsou hloupí, na blbě divadlo by přišli jen jednou.

Neobviňuji vás z lacinosti, jen si myslím, že si nemůžete dovolit, aby nová inscenace nezabrala. Kdybych byla ve vaší pozici, měla bych to prostě stále na paměti a hledala třeba hry, které jsou už prověřené úspěchem v zahraničí.

To je samozřejmě jedna z cest, ale stejně nikdy nemáte jistotu, že to bude v Česku fungovat. Můžete to jen předpokládat. Při výběru nových her se vždycky snažím o to, abychom nezkoušeli marně. Je to totiž docela velká práce, inscenace stojí v průměru od 300 tisíc do milionu. Když to platíte z vlastní kapsy, každou korunu obrátíte několikrát. Jiná situace je, když to za někoho platí městská část, magistrát nebo ministerstvo kultury, tak vás tolik nepálí, když se to nepovede.

Shylocka hráli snad po celém světě, je velmi úspěšný. Vy jste za něj dostali Cenu Thálie. Jak jste ten text objevil?

Přečetl jsem si synopsi, zaujal mě námět, a tak jsem požádal Jitku Sloupovou, aby text přeložila do češtiny. Byl to vůbec první překlad. Věděl jsem, že klíčový bude ovšem kvalitní interpret. Opravdu to je věc, která stojí a padá s hereckým výkonem. Oslovil jsem nejprve Jana Třísku, přijal roli, ale pak měl v Los Angeles automobilovou nehodu a omluvil se mi. Rok jsem to nechal ležet, nevěděl jsem si rady. A pak jsme přišli na Milana Kňažka. Přijal to s těžkým srdcem. Říkal, že je to tak skvělá a tak těžká role, že vlastně neví, jestli z toho má mít radost, nebo ne.

Na jevišti je celou dobu sám, což je nejen pro něj, ale i pro diváky velmi náročné. Navíc se řeší antisemitismus, vážné téma. Člověk by si spíš řekl, že víc zabouje nějaká komedie.

Milanu Kňažkovi a režisérovi Radku Balašovi se podařilo i do tak vážného tématu dostat humor. Děj se odehrává na divadelním festivalu v Kanadě, kde uvádějí Shakespeara Kupce benátského. Během festivalu však vypuknou velké antisemitské bouře, vedení divadla se lekne a Shakespearovu hru stáhne. Naše představení začíná monologem Shylocka, uprostřed něho se však herec odlíčí, abychom nakonec zjistili, že jsme na besedě s diváky. Diskutuje s nimi o tom, že násilí by se nemělo ustupovat, člověk by se neměl bát. Řekl jsem to ve zkratce, ale ta hra je mimořádně dobře napsaná a – vtipná. Lidi se chvíli smějou, pak je jim úzko, až si říkají: „Sakra, to odněkud znám, to teď zrovna prožíváme.“

Vážná a přitom vtipná, dojemná a s lehkou ironií, chytrá. Právě jste tady mimo-děk asi definoval parametry úspěšné hry, ne?

A postavená na skvělých hereckých výkonech a nenápadné režii. To bych určitě dodal. Takovou roli utáhnou jen lidé typu Jana Třísky nebo Milana Kňažka.

Utáhl by ji váš otec?

Zajímavá představa. Táta by to sto procentně zvládl. A byl by vynikající.

Učil vás vůbec někdy hereckému řemeslu? Dal mi určitě lásku k divadlu. Měl ho moc rád. A znal divadlo ze všech stran, věděl plusy i záporny. Když nemáte štěstí, tak je to jenom dřina.

Děti obvykle netouží jít ve šlépějích rodičů. Jak to, že u Hrušínských se divadlo tak lehce přenáší z generace na generaci?

Já jsem to chtěl dělat vždycky. Ale nemyslím, že jsme posedlí. Nemám rád silné výrazy. Je to prostě přirozená věc. Táta asi věděl, že nemusíme být úplně šťastní, když se nám to nepovede, ale nerozmlouval nám to. A já divadlo zase nerozmlouval své dceři. Řemeslo se dědí, tak jako u truhlářů nebo sevců.

Váš otec nejlepší roky ztratil za komunismu. I tehdy se však hrálo skvělé divadlo. Vzpomínáte, jak jste chytali každou narážku mezi řádky? Nebyla to tehdy vlastně pro divadlo inspirativnější atmosféra, než je dnes?

Člověk rychle zapomíná na to špatné. Myslím si, že posledních 28 let patří k nejlepším v naší historii, že jsme nikdy nebyli tak svobodní jako dříve. Nechce se mi říct, že už nejsme, ale nemůžu ani říct, že ještě jsme. A to se konc konců projevuje zase i v divadle. Řekl bych, že asi od loňského roku jsme si začali všimnout toho, jak se proměňují nálady diváků. Někdy reagují až bouřlivě, třeba i frenetickým aplausem na narážky, které si sami dosadí. My je tak ani nemysleli. V tomhle směru to připomíná skutečně dobu před rokem 1989 a nespokojenost se současnou politickou situací je zřejmá.

Takže se divadlo zase politizuje. To by mohlo koneckonců přivést do hledišť více lidí, dodat divadlu zase na významu, akcentu.

Zdá se. Ale to bych fakt nechtěl. Raději budu dávat komedie typu Charleyova teta. Nechci, aby nás doba dohnala k politickému divadlu. Když jsme mluvili o Shylockovi... Máme k němu jeden pandán. Nasadili jsme nedávno také dramatickému románu Timura Vermese Už je tady zas!, což je sci-fi o tom, jak se v dnešní době, na trávníku uprostřed Berlína probudí Adolf Hitler.

Viděla jsem to v kině. Moc dobrý film.

Já jsem četl knižku a okamžitě kývl, když mi to režisér Matěj Balcar přišel nabídnout. Rychle jsme získali povolení k dramatickému paná →

Lidé, kteří k nám chodí, nejsou hloupí, na blbé divadlo by přišli jen jednou. Naš úspěch stojí na kvalitní dramaturgii.

Vermese, našli skvělého představitele Hitlera v Ondrovi Kavanovi... Doporučuji vám to vidět. Hitler je konfrontován se současným světem, je geniální, takže rychle odhadne, v jakém stavu je současně Německo, jaký postoj zastávají lidé k Evropské unii, k imigrantům, a pak začne nabízet rychlá, snadná a silová řešení. A brzy se stane zase miláčkem národa... Víme všichni, jak to může dopadnout. Ta inscenace patří dnes k nejvyhledávanějším na Jezerce.

A jak publikum reaguje?

Úžasně. Bouřlivě. Je to jasná paralela se situací u nás, s nástupem populismu a snadných, rychlých řešení. Nicméně mám na paměti a vám to zdůrazňuji, že do divadel chodí čtyři nebo pět procent populace. Menšina, intelektuálové... Ne, nechci použít pojem „pražské

kavárny“. Není žádná pražská kavárna. To je pouze hanlivé spojení, které bylo vymyšleno s cílem změnit myšlení celého národa. A je neuvěřitelné, že se to daří.

Pražskou kavárnu vypustil do éteru Miloš Zeman a vy se také nijak netajíte svými kritickými názory na jeho působení na Hradě, publikujete je mimo jiné i na Facebooku. Chystáte se do politiky? Nedivila bych se, váš otec přece také po revoluci kandidoval do parlamentu.

Většina mlčí. Nekomentují. Nechci nikam kandidovat, ale už mě nebaví mlčet. Nechci mlčky přihlížet, až nám budou tanky zase jezdit pod okny. To pak už bude pozdě. Naše divadlo by neexistovalo, nebýt listopadu 1989, a tak se teď snažím, jak umím. Bráním svou svobodu.

Nemá smysl říkat svobodu podnikání, svobodu myšlení, svobodu vyjadřování, ono stačí, když se řekne svoboda. To obsahuje všechno.

Miloše Zemana viníte mimo jiné z toho, že nás obrací zpět k Rusku.

Otáčí nás jednoznačně na východ. A hlavně – mezi lidi zasel nenávisť. Nenávisť proti intelektuálům, uprchlíkům, Evropanům... To je zvláště neodpuštělné. Republika díky němu zhrubla, lidé jsou agresivnější. A policie zasahuje beztrápně (a bezdůvodně) proti občanům demonstrujícím proti návštěvě čínského prezidenta nebo když pustí nahlas Modlitbu Marty Kubišové. Prý dotyčný chtěl narušit schválenou a předem ohlášenou akci pana prezidenta. A jak je tedy možné, že předem schválená a ohlášená demonstrace proti čínskému komunistovi na Hradčanském náměstí byla zakázána, znemožněna? Těch signálů je víc a víc. Je to tak lehké – lhát v přímém přenosu. A po Zemanově vzoru už je tu dnes celá plejáda lidí, kteří jsou ochotni pro svůj prospěch obětovat svobodu ostatních.

Slyšela jsem, že pro příští sezonu chystáte představení o invazi ruských vojsk do Československa.

Oslovili jsme autory a vyzvali je, aby nabídli původní českou hru k 50. výročí okupace. Nebo přepadení? Jak to vlastně nazvat?

A už někdo reagoval na vaši výzvu?

Ano a jedno téma mě moc zaujalo. Nechci o tom ale příliš mluvit, dokud nezkoušíme, aby z toho nakonec nesešlo. To je pověra, zákon, který mi vštěpoval táta. Vidíte, na to jsem zapomněl. Stará dobrá zásada, která fakt funguje.

Chápu. Můžete alespoň říct, jak chcete tohle nelehké, poměrně ještě živé téma pojmut? Jako drama, veselohru?

Spíš tak, jak to máme ve zvyku – na ostří hrany. Aby tam byl smutek i humor, jak to nakonec v životě vždycky je. Nikdy není nic úplně černobílé, vždycky všechno má dvě strany mince. A bez humoru se některé doby vlastně nedají vůbec přežít.

Vzpomínáte si sám na nějakou vtipnou historku z těch srpnových dní?

Hm... Teď jste mě zaskočila. Mám před očima střípky, momenty. Byli jsme 21. srpna na chatě v Plané nad Lužnicí a v půl šesté ráno nás vzbudila maminka. Nemohla spát kvůli hluku, po silnici rachotily tanky, což ale ještě nevěděla. Ale vyděsilo ji rádio. „Co to v pět ráno dávají za šílenou hru?“ ptala se a nechápala. Za pár hodin přijelo auto z továrny ze Sezimova Ústí a odvezlo tátu. Dělníci mu nabídli azyl, protože šla od úst k ústům zpráva, že jako první budou Rusáci zatýkat signatáře 2000 slov. Táta se ale večer sám vrátil, řekl, že se nikde schovávat nebude. A pak také osm let nesměl hrát.

To tedy nejsou zrovna veselé historky z natáčení. Vlastně z invaze.

Však to taky nebude veselohra. ●